

062
X23

КОНТРОЛЬ
ПРИМІР

ВЕСТНИК НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА «ХПИ»

Сборник научных трудов
Тематический выпуск «Технический прогресс и
эффективность производства»

18'2008

Издание основано Национальным техническим университетом
«Харьковский политехнический институт» в 2001 году.

Госиздание

Свидетельство Госкомитета по информационной политике Украины
КВ № 5256 от 2 июля 2001 года

КООРДИНАЦИОННЫЙ СОВЕТ:

Председатель
Л.Л. ТОВАЖНЯНСКИЙ, д-р техн. наук, проф.
Зам. председателя
А.П. Марченко, д-р техн. наук, проф.
Е.И. Сокол, д-р техн. наук, проф.
Секретарь координационного совета
К.А. Горбунов, канд. техн. наук

Е.Е. Александров, д-р техн. наук, проф.
Б.Т. Бойко, д-р техн. наук, проф.
М.Д. Годлевский, д-р техн. наук, проф.
А.И. Горбаченко, д-р техн. наук, проф.
В.Г. Данько, д-р техн. наук, проф.
В.Д. Дмитриенко, д-р техн. наук, проф.
П.А. Качанов, д-р техн. наук, проф.
А.Ф. Кириченко, д-р техн. наук, проф.
В.Б. Клепиков, д-р техн. наук, проф.
В.И. Кравченко, д-р техн. наук, проф.
В.А. Лозовой, д-р фил. наук, проф.
О.К. Морачовский, д-р техн. наук, проф.
П.Г. Перерва, д-р экон. наук, проф.
Н.И. Погорелов, канд. экон. наук, проф.
М.И. Рышенко, д-р техн. наук, проф.
В.Б. Самородов, д-р техн. наук, проф.
В.П. Себко, д-р техн. наук, проф.
В.И. Таран, д-р техн. наук, проф.
Ю.В. Тимофеев, д-р техн. наук, проф.
А.Ф. Шеховцов, д-р техн. наук, проф.
Е.И. Юносова, д-р фил. наук, проф.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Ответственный редактор
П.Г. Перерва, д-р экон. наук, проф.
Н.И. Погорелов, канд. экон. наук, проф.

Ответственный секретарь:
В.А. Кучинский

1571090

000042016

АДРЕС РЕДКОЛЛЕГИИ:
61002, Харьков, ул. Фрунзе, 21.
Кафедра «Организация производства и
управление персоналом»,
Тел. (057) 707-62-53
707-65-07

Харьков 2008

УДОСКОНАЛЕННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті розглянуто актуальні проблеми, що виникають при формуванні амортизаційної політики. Вирішується ціла низка питань, спрямованих на вдосконалення процесу формування амортизаційного фонду, його використання з метою вирішення завдання підвищення рівня технічного оснащення підприємства.

The issues of the day, which arise up at forming of depreciation policy, are considered in the article. The whole package of questions, directed on perfection of the process forming of sinking fund, his use with the purpose of decision of task of increase of level of technical equipment of enterprises decides.

Ключеві слова. Амортизаційна політика, основні засоби, методи амортизації, термін корисного використання.

Вступ. Удосконалення заходів щодо стабілізації економіки України потребує принципово нових підходів до оцінки рівня якості продукції, що виготовляється, мета якої – забезпечення конкурентоздатності продукції в умовах міжнародного ринку. Однак рішення вказаних задач потребує значних капіталовкладень з метою використання таких основних засобів, які б відповідали рівню вимог, що висуваються до якості виготовленої продукції. У зв'язку з цим в умовах ринкової економіки антикризова політика завжди починається з процесу значних капіталовкладень в розвиток основних засобів (далі - ОЗ) виробництва.

Слід звернути увагу на той факт, що структура джерел інвестування в ОЗ підприємства характеризується надзвичайно недостатнім укладенням коштів із зовнішніх джерел. Частка власних джерел інвестування на вказані цілі складає 70-80 % усіх спрямованих коштів, до того ж частка банківських кредитів у загальному розмірі інвестицій складає менш, ніж 10-20 %, а частка бюджетних коштів – 10 %. До того ж основним джерелом інвестування у складі внутрішніх коштів є амортизація – її частка перевищує 70 %. Отже, все

це стримує активність інноваційної діяльності багатьох підприємств саме в напрямку ОЗ підприємства.

Однак необхідно враховувати, що на вказані процеси оновлення устаткування значний вплив здійснює амортизаційна політика, яка проводиться як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств.

Динаміку вартості основних засобів України та аналіз їх змінювання по періодах протягом 2000-2006 років можна прослідити на прикладі табл. 1.

Аналіз даних таблиці 1 дозволяє зробити висновок: протягом 2000-2006 р.р. відбулося зростання вартості основних фондів в цілому по Україні. Якщо у 2000 р. величина даного показника складала 828822 млн. грн., то в 2006 р. – 1568890 млн. грн., тобто темп приросту даного показника дорівнює 89,29 %. Значний вплив на збільшення вартості основних фондів України справило зростання вартості основних засобів таких видів економічної, як промисловість, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води, діяльність транспорту та зв'язку, операції з нерухомим майном, оренда. Якщо розглянути промисловість, то вартість основних засобів промислової галузі у 2000 р. дорівнювала 285328 млн. грн, а в 2006 р. – 525222 млн. грн., при цьому темп приросту склав 84,08 %. Серед основних показників, які вплинули на розвиток промисловості, треба назвати обсяг реалізованої продукції промислової продукції, що збільшився з 182718,3 млн. грн. у 2000 р. до 551729,0 млн. грн. у 2006 р.; темп приросту склав 201,96 %. Ще одним з найважливіших показників розвитку промисловості є рентабельність операційної діяльності промислових підприємств. Цей показник склав 4,8 % у 2000 р. і 5,8 % у 2006 р., тобто темп приросту дорівнює 20,83 %.

Однак показник вартості ОЗ, на нашу думку, не стоїть осторонь від інших груп показників економічного розвитку підприємства, галузі, країни в цілому, тому слід розглядати взаємозв'язок між показником вартості ОЗ держави та динамікою валового внутрішнього продукту, інвестиційною активністю, тощо. Так, наприклад, якщо вартість ОЗ протягом 2000-2006 р.р. зросла на 89,29 %, то інвестиції в основний капітал зросли на 430 %, валовий внутрішній продукт збільшився на 219,96 %. Цікавим фактом є те, що лише протягом січня-вересня 2007 р. інвестиції в основний капітал зросли на 28,5 % згідно з відповідним періодом попереднього року. Таким чином, треба зазначити, що динамічне зростання вартості ОЗ України дещо менше за валовий внутрішній продукт і значно поступається збільшенню притоку капітальних інвестицій у країну. У свою чергу зміна вартості ОЗ впливає на розмір амортизації, як невід'ємної частки ОЗ.

Таблиця 1 - Вартість основних засобів України за видами економічної діяльності у 2000-2006 роках

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Усього*	828822	915477	964814	1026163	1141069	1276201	1568890
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	97471	93392	86192	77979	75447	76034	75511
сільське господарство, мисливство та пов'язані з ними послуги	96624	92510	85314	76995	74362	74880	74274
Рибальство, рибництво	1941	1885	1904	1409	1248	1139	1209
Промисловість	285328	311089	339259	362598	420080	456738	525222
добувна	55746	60130	62543	66974	74878	80012	87562
переробна	166094	174158	181394	191953	224367	245800	295046
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	63488	76801	95322	103671	120835	130926	142614
Будівництво	15462	16927	17312	18256	20421	24682	29278
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	19641	20337	21568	25644	31906	36673	44018
Діяльність готелів та ресторанів	4934	5484	6367	6893	7636	9252	15217
Діяльність транспорту та зв'язку	113437	130634	141826	151164	167538	184342	306919
Фінансова діяльність	6524	6145	7680	9244	12646	15439	23688
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	167621	209095	214536	233956	247005	303927	363918
Державне управління	34238	33389	33161	35235	34572	34901	37193
Освіта	45344	46302	45735	46621	49281	51639	53500
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	21618	24467	25231	28085	34760	38726	41970
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	15225	16328	17117	17396	20856	20911	24323

*Включаючи вартість земельних ділянок, нерозподілену за видами економічної діяльності.

У зв'язку з цим проблема формування амортизаційної політики на даний момент стає досить актуальною для України. Свідченням цього може бути прийняття державних нормативних актів [1,2], а також зростання кількості публікацій з даної тематики в періодичних фахових професійних виданнях, метою яких є визначення напрямів та механізмів удосконалення амортизаційної політики як чинника активізації інвестиційної діяльності в державі. Проблема формування амортизаційної політики зіймаються такі науковці та практики в даній науковій області, як І.Чалий, І.Назарбаєва, С.Євтушенко [4,5,6] та інші. Проте вказана проблема залишається досі відкритою: і сьогодні існує потреба у створенні універсальної моделі амортизаційної політики, яка б вирішувала проблеми поповнення бюджету й одночасно забезпечувала збільшення внутрішніх джерел коштів підприємства. Необхідно зазначити, що положення законодавчої бази щодо амортизаційної політики залишаються досить суперечливими і потребують подальшого врегулювання.

Методологія в області амортизаційної політики припускає використання методів, засобів, інструментів впливу на амортизаційні процеси у плані їх оптимізації, а саме: зменшення витрат та поліпшення показників міцності й терміну роботи обладнання.

Постановка задачі. Проте амортизаційна політика, що проводиться сьогодні в Україні, є досить не досконалою, й існує ціла низка проблем формування даного економічного інституту. Так, наприклад, на наш погляд, до проблем, які виникають при формуванні амортизаційної політики, можна віднести:

1. суперечності щодо визначення самого терміну “амортизація”, з'ясування економічної суті й функцій, які вона виконує;
2. проблеми визначення оптимальних термінів використання основних засобів з урахуванням їх життєвого циклу;
3. проблеми вибору методів амортизації основних засобів з урахуванням специфіки господарської діяльності, форм власності та терміну використання, тощо.

Так, наприклад, щодо першого положення стосовно амортизаційної політики, існують різні думки вчених-економістів. Одна група вчених вважає, що амортизація – це грошове вираження зносу, друга, - що амортизація - це не що інше, як процес перенесення вартості зносу на собівартість продукції, третя стверджує, що амортизація – це прийом або метод бухгалтерського

обліку. Єдине, з чим погоджуються майже всі вчені-економісти, це те, що амортизація – це процес поступового списання вартості необоротних активів на витрати підприємства.

Крім того, що стосується другої проблеми, зазначеної вище, то сьогодні існує ряд невирішених питань щодо визначення термінів корисного використання основних засобів, пов'язаних із самостійним їхнім використанням підприємствами. Серед них:

- відбуваються істотні розбіжності у термінах корисного використання на аналогічні об'єкти у різних господарствах, які використовуються в однакових виробничих умовах. Це не дозволить, на наш погляд, оцінити ефективність використання ОЗ на підприємствах, що виготовляють аналогічну продукцію;

- термін корисного використання ОЗ, як свідчить наше дослідження, в більшості випадків не збігається зі строком експлуатації об'єктів, передбаченим у технічній документації на ОС. Практика промислових підприємств свідчить, що термін експлуатації в декілька разів перевищує того, який вказаний у технічній документації. Це пояснюється тією ж причиною: відсутність у підприємств необхідних інвестицій, а також незначним розміром фінансових ресурсів амортизаційного фонду.

Крім того, на наш погляд, важливою проблемою є необхідність розрізняти строк використання основного технологічного обладнання та обладнання допоміжного виробництва, обладнання універсального, та спеціального, машин, що вбудовані в поточну лінію, або є часткою автоматичної ланки, комплексу обладнання. Це пояснюється тим, що термін використання ті міцність роботи основного технологічного устаткування буде залежити від лідувочої за фактором міцності деталі чи вузла. Отже, за умов, що основне устаткування виходить з ладу, допоміжне не впливає на термін його користування. Якщо виходить з ладу будь-який вид обладнання, яке вмонтоване в поточну лінію, то це призводить до зупинки всієї поточної лінії, що вплине на весь процес виробництва, а, як наслідок, й на кінцеві результати господарської діяльності. Крім того, на наш погляд, різними будуть потреби у фінансових ресурсах, необхідних для проведення всіх видів ремонту спеціального і універсального устаткування. Таким чином, можна зробити висновок, що залежно від цього та від конкретних умов експлуатації можуть бути отримані різні значення показника строку корисного використання основних виробничих фондів.

Таким чином, присутність перелічених недоліків призводить до викривлення фінансової звітності підприємства.

Однак треба враховувати той факт, що для досягання найкращих фінансових результатів підприємства вибір методу нарахування амортизації необхідно здійснювати у попередньому проведенні маркетингових досліджень у сфері попиту та пропозиції на конкретні види продукції, в об'єктивному плануванні витрат виробництва і реалізації продукції, у цінovій та податковій політиці. Вирішення вказаних задач, на наш погляд, буде сприяти визначенню оптимальних амортизаційних термінів, що буде позитивно впливати на оцінку результатів господарської діяльності виробничих підрозділів та підприємства в цілому.

Крім того, при цьому необхідно враховувати й той факт, що вибір методу амортизації повинен базуватися на оцінці всіх переваг і недоліків кожного з них з урахуванням певних виробничих умов. Однак, на жаль, жоден з існуючих методів, визначених [1] та передбаченого податковим законодавством, не дає однозначної відповіді на проблему оптимального розподілу амортизаційної вартості залежно від виду, важкості обладнання, умов виробництва, форми власності.

Все викладене вище дозволяє зробити наступні висновки:

1. про необхідність вдосконалення амортизаційної політиці, яка, як свідчить аналіз, впливає на ефективність результатів господарської діяльності підприємства;

2. у зв'язку з цим, на наш погляд, основною метою розробки амортизаційної політики є збільшення за рахунок внутрішніх джерел потоку власних фінансових ресурсів;

3. на практиці це, на наш погляд, може здійснюватися двома шляхами:

- формування амортизаційного фонду (прямий шлях);
- зменшення суми податку на прибуток, який перераховується до фонду розвитку підприємства, науки та техніки, що дозволить підприємству використовувати частину прибутку на придбання ОС чи їхню модернізацію, на здійснення науково-дослідницьких робіт, спрямованих на вирішення завдання з удосконаленням використання ОЗ підприємства.

Результати дослідження. Здійснений аналіз існуючих недоліків у амортизаційній політиці підприємства дозволяє зробити висновок щодо

потреби врегулювання ключових положень амортизаційної політики, що сьогодні залишають низку суперечливих аспектів, негативні наслідки яких можуть бути послаблені, на нашу думку, шляхом впровадження наступних заходів:

- підприємствам слід поступово переходити до самостійного встановлення термінів використання основних засобів та ліквідаційної вартості, що дозволить отримати об'єктивну інформацію про стан основних засобів, їх первісну вартість, розмір їх зносу та розмір амортизації;

- удосконалення законодавства про амортизаційну політику стосовно вимог щодо обов'язкового створення амортизаційного фонду надасть змогу підприємствам вільно розпоряджатися своїми коштами амортизаційного фонду;

- провести ряд наукових досліджень з метою удосконалення внутрішнього змісту самого терміна «амортизація», до того ж дане питання повинно вирішуватися на законодавчому рівні.

Висновки. Таким чином, все викладене вище дозволяє зробити наступні висновки. В сучасних умовах в спеціальній економічній літературі існує багато різних підходів до визначення терміну “амортизація”, що негативно впливає як на процес нарахування амортизації, так і визначення оптимальних термінів амортизації основних засобів. Удосконалення проблеми ефективного використання основних засобів, методів їх амортизації має важливе значення не тільки для удосконалення самої амортизаційної політики підприємства, але й для планування, прогнозування, процесу розвитку як окремого підприємства, так і держави загалом; вирішення перелічених проблем на стадії підготовки виробництва конкурентоздатної продукції дозволить значно зменшити витрати, що позитивно вплине на кінцевий результат господарської діяльності підприємства.

Література:

1. Основні засоби: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7, затверджене наказом Міністра фінансів України № 92 від 27.04.2000 р.

2. Указу Президента “Про концепцію амортизаційної політики” №169/2001 від 7 березня 2001 р.

3. Бондар О.В. Проблеми формування амортизаційної політики в ринкових умовах господарювання / Актуальні проблеми економіки, 2005, № 1(43).

4. Чалий І. Джерела інвестицій по-кабмінівськи як немає активів, пасиви не допоможуть / Дзеркало тижня, 2004, № 11 (486)

5. Господарські операції та податкові події / Керівник авт. колек. І.Назарбаєва. – К.: Бліц-Інформ, 2004.

6. Євтушенко С.М. Визначення терміну корисного використання основних засобів // Реформування обліку, звітності та аудиту в системі АПК України: стан і перспективи / За ред. П.Т. Саблука, М.Я. Демяненка, В.М. Жука. – К.: Інститут аграрної економіки, 2003.

СОДЕРЖАНИЕ

Каретникова В.С., Жадан Т.А., Токар Н.Б. <i>Совершенствование системы показателей качества масложировой продукции</i>	3
Степанова Е.В., Горбач В.А., Горбач А.И. <i>Оптимизация запасов шихтовых материалов на рудном дворе металлургических предприятий</i>	7
Серикова А.В. <i>Маркетинг продуктов инновационной деятельности</i>	10
Масалова Т.А. <i>Принципы организации выставочной деятельности</i>	15
Притыченко Т.И., Прохорова Т.П. <i>Оценка инвестиционной привлекательности Украины: проблемы, пути решения</i>	19
Матросова В.О. <i>Світовий досвід стимулювання інноваційної діяльності</i>	27
Опікунова Н.В., Бєлих М.В. <i>Особливості стратегії розвитку промислового підприємства</i>	32
Борковец О.С. <i>Разработка гибкой системы управления организационной сетью сферы обслуживания на примере деятельности аптечных предприятий</i>	36
Мищенко В. А., Иваницкий В. Д., Мельник Т. В., Чжен Сяохен <i>Усиление социальной ответственности бизнеса как мировая тенденция развития тнк</i>	41
Скотнікова Л.П., Краснухіна Л.Ф. <i>Шляхи реалізації збутової політики підприємства</i>	51
Мочалина З.Н., Грищенко А.А., Соколенко А.В. <i>Некоторые проблемы финансового анализа для объективного принятия управленческих решений</i>	55
Смоловик Р.Ф., Колесніченко А.С. <i>Удосконалення амортизаційної політики в сучасних умовах ринкової економіки</i>	62
Другова О.С. <i>Теоретично – методичні засади конкурентного потенціалу підприємства</i>	68